

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 26-lea.

Nr. 234

1936.

Răsărit de soare

(1916—1918)

Piesă istorică în 3 acte.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

Nicolae Boeriu.

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

Prețul 5 Lei.

**„Asociațiunea pentru literatura Română
și cultura poporului român“, „ASTRA“.**

Intemeiată în 1861.

**PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.**

**Președinte activ:
Dr. Iuliu Moldovan.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Moga.**

**Vice-președinte:
Dr. Gh. Preda.**

**Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de
fruntași din toate păturile societății românești.**

**E datoria fiecărui bun
român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“, cunoscând publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 1000—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 500—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 30—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10—

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 26-lea. Nr. 234

1936.

Răsărit de soare

(1916—1918)

Piesă istorică în 3 acte.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
de

Nicolae Boeriu.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504409

Publicație periodică a „Asociațiunii“.

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Trăiană“, s. a., Sibiu.

Prețul 5 Lei.

PERSOANELE:

Primpretorul (Solgăbirăul): Un funcționar superior, șef de plasă din vremea dominațiunii maghiare, în etate de 40—45 ani.

Cameristul: servitorul preturei, un bețiv incorigibil, în etate de 40—45 ani.

Curierul: Un tânăr evreu, însărcinat cu o misiune militară secretă de către comandantul maghiar al garnizoanei.

Primarul (Birăul): Capul unei comune fruntașe din țara Făgărașului, în vârstă de 40 ani.

Viceprimarul: Figurant fără rol.

Notarul: Funcționar de stat, însărcinat cu conducerea comunei. Etatea: 30 ani.

Preotul: Un venerabil de 70 ani, păstor sufletesc, tovarăș de suferințe și erou național al românilor făgărășeni.

Invățătorul: Luptător național, luminător al poporului și tovarăș de suferință al acestuia. Dârsta 40—45 ani.

Ștafeta: Un flăcău în floare, care vestește intrarea României în războiu și ocuparea în scurt timp a țării Oltului. Drept simbol, aduce cu sine o faclă aprinsă la focul taberei oștilor române.

Un cântăreț: Nu apare pe scenă.

Ofițerul: Căpitan în armata română, în timpul ocupației din 1916. Vârsta: 28—30 ani.

Țăranca I-a: O femeie măritată în vârstă de 30 ani.

Țăranca II-a: O fată în vârstă de 20 ani.

Sergentul: Subofițer în armata română.

Spionul: Un tânăr evreu, care s'a angajat în serviciul de spionaj al ungarilor.

Jandarmul I. } Jandarmi unguri.
Jandarmul II. }

Ovreurul: Cărciumar în sat, trădător al intereselor naționale românești, în vârstă de 55—60 ani.

Doi deținuți: Luptători naționali.

Doi mascați: Tineri avangardiști naționali, precum și alți figuranți: soldați, țărani și țărancee.

Roluri principale au:

I. Preotul, II. Primpretorul, III. Ofițerul, IV. Cameristul.

Roluri secundare au:

I. Spionul, II. Invățătorul, III. Ovreurul, IV. Ștafeta, V. Sergentul, VI. Primarul, VII. Notarul, VIII. Curierul, IX. Cântărețul, X. Jandarmul I., XI. Țăranca I-a, XII. Țăranca II-a.

Figuranți:

Dice primarul, Jandarmul II., Cei doi deținuți, Cei doi mascați, Soldați, țărani și țărancee.

*Roluri ce se pot juca de una și aceeași
persoană, travestită.*

I. Ștafeta poate juca și rolul sergentului, II. Notarul și rolul ofițerului, III. Primarul cu Diceprimarul și pe cei doi maseași, IV. Soldații și de jandarmi, V. Curierul poate juca și pe spionul și pe ourețul.

*Numărul interpreților necesari la
jucarea piesei:*

4 interpreți pentru rolurile principale,
6 pentru roluri secundare și
4 figuranți, în total 14 persoane.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ACTUL I.

Acțiunea se petrece la oficiul preturei, apoi la primăria comunei.

SCENA 1.

(În oficiul preturei. tolănit într'un fotoliu, primpretorul, șade adâncit în gânduri.)

Primpretorul: Și totuși nădăjduesc, că va pași în rășbotu alătura de noi, iar de nu, praf și pulbere se alege de ea... (trece la masa de scris, răsfoiește câteva acte, apoi serie. Se aud trei bătăi în așa biroului) Întră...

SCENA 2.

Cameristul (își face apariția, cu un compliment exagerat).

Primpretorul: Ce vrei?...

Cameristul: Raportez cu supunere... A sosit un curer sicut, domnule solgăbirău, și vrea mediat să vă vorbească, — zice că-l grăbit... Să-l las să intre?...

Primpretorul: Să vie ...Și nu mai lași pe nimeni altul să ne conturbe, până ce terminăm ...M'at înțeles?...

Cameristul: Am înțeles, ...raportez cu supunere, — să nu mai între nimeni... (servitorul iese. (Alte trei bătaii în uşe).

Primpretorul: Intră!

SCENA 3.

(Își face apariția un tânăr evreu. Imbrăcămintea sa murdară, părul său lung, desordonat, trădează caracterul misiunii sale secrete.)

Curierul (suflând greu și arătând o vădită grabă, scotocește prin buzunarele-i zdrănoase, căutând răvașul ce i s'a încredințat) **Cu adâncă supunere, domnule Solgăbirău ...Vă aduc un aviz secret din partea domnului Maior Barabás, comandantul pieței Făgăraș,... și vă rog să-mi iscăliți de primire pe plic... (predă plicul).**

Primpretorul: (își anină ochelarii pe vârful nasului, desface plicul cu o vădită enervare, se ridică de la masă și citește încet, cu groază) **Cu neputință!...** (iar îngână ceva din scrisoare) **De necrezută!...** (se așează la masa de scris și confirmă pe plic primirea scrisorii, apoi predă plicul curierului. Se adâncește în gânduri câteva clipe, apoi izbuc-

nește) Valahi sălbatic, trădători și tâlhari...
 (Zdrobit de durere se așează iarăși în fotoliu. Curierul se retrage, făcând un adânc compliment. Tăcere.)
 Hei... Piștia...

SCENA 4.

Cameristul: Porunciiți, domnule Solgăbtrău...

Primpretorul: Chtamă-mi prefectura la telefon...

Cameristul: La ordn, domnule Solgăbtrău... (sună la telefon) Halo... halo... Dă rugăm prefectura... Nu răspunde?...

Primpretorul: (se repede la telefon, smulgând receptorul din mâna cameristului) Hallo, hallo... (așează receptorul și sună) Hallo... poșta?... Ziceți că nu răspunde prefectura?... Suntem izolați?... Canalitile,... trădătorii... Va să zică este totuși adevărat... Vă rog, domnișoară, puneți-mă imediat în legătură, cu toate notariatele din plasă, care-or mai răspunde, am să dau o circulară multiplă foarte urgentă. (Așteaptă la telefon) Hallo... Nu răspund toate notariatele, domnișoară? Nu?... Două nu răspund?... Le știu cari sunt... Deșnicii trădători, sigur, și totuși îi mai suferim în serviciu

de așa mare încredere. De data aceasta însă, cred, s'a sfârșit cu ei, Hallo, hallo,... Notariatele?... Aici Primpretorul ...Bună ziua ...Luați-vă hârtie și primiți o circulară... Așa... Toți notarii, primarii, preoții și învățătorii comunelor din plasă, precum și toți tinerii dela 16 ani în sus și bătrânii până la 62 ani, scutiți de armată și toți acei cetățeni, ce volesc să scape de urgia și batjocura dușmanilor noștri de peste Carpați, ce în noaptea trecută au năvălit ca niște bandiți peste sfânta noastră granță milenară, — să se refugieze peste Olt, unde armatele noastre, sunt hotărâte a-i apăra cu orice preț. În toate comunele se va da alarma, aducându-se la cunoștința întregii populații, această dispozițiune a mea, comunicând totodată, că cei ce nu se vor conforma întocmai, vor fi considerați drept trădători și... trădarea lor ne-o vor plăti-o scump. Ordinea, disciplina și mai vârtos iubirea de patrie să le păstrați, cu cea mai mare sfințenie... Ați înțeles?... La revedere ... (Așează receptorul, strânge actele de pe masa de scris, închizându-le în sertare, își ia pălăria și unele lucruri mai de preț, din birou, — apoi pleacă.)

(Cortina.)

SCENA 5.

(Se schimbă decorul, transformându-se cancelaria preturei, într'o cancelarie primitivă comunală, O masă simplă, 2—3 scaune și un divan primitiv. Pe masă o lampă de petrol.)

Primarul (intră pe întuneric, aprinde lampa, așează hârtile pe masă, apoi rînd pe rînd intră preotul, notarul, învățătorul, viceprimarul. Notarul se așează la masă, preotul și învățătorul pe câte un scaun. Afară tunete și fulgere. Se imitează vremea mare.)

Notarul (se ridică dela masă, îndreptându-se spre fereastră) **Se pregătește de furtună, fraților ...Dreame rea,... semn rău...** (revine iarăși, rezemându-se de masă) **Da să zică, ați luat cu toții cunoștință de circulara domnului Solgăbirău. Țin de a mea datorie să vă mai recitese odată, ultima frază din conținutul ei ...„Ordinea, disciplina și mai vîrtos iubirea de patrie, să le păstrați cu cea mai mare sfințenie.“** Eu, până 'n prezent nu am luat nici o măsură, voind să mă consult mai întîi cu dumneavoastră, capii și sfetnicii comunei... Eu cred...

SCENA 6.

(În ușa primăriei, apare un tânăr și robust flăcău, îmbrăcat în haină de sărbătoare, purtând în mână o faclă aprinsă. Să oprește în fața celor prezenți, cu capul sus și obrazul îmbujorat.)

Ștafeta: Bine v'am găsit, fraților...

Primarul: Privindu-l nedumerit. (Deasemenea și ceilalți.) Bine ai venit la noi, frate iubit... (se opropie de ștafetă) Dar ce vești te aduc pe un timp, ce să arată atât de năprasnic, de par-că s'ar aproia sfârșitul lumii?... (Îl examinează din cap până'n picioare) Imbrăcămintea-ți e de sărbătoare, e semnul bucuriei... Halde, spune...

Ștafeta: Da, așa este. Bucurie mare, fraților. ...Vedeți această faclă sfântă?... Am aprins-o la focul taberei oștirilor române... (Preotul și învățătorul se ridică în semn de omagiu și respect, — din contră, notarul, cade pe scaun ca lovit de trăznet) ...al căror salut frățesc am fost însărcinat să vi-l aduc. Această faclă sfântă, va lumina calea și vă va încălzi inima și sufletul, cari, poate, în unele împrejurări de nădăjduite vi s'au răcit. Prin întunericul nopții, înfruntând această vreme rea și multe alte primejdii, am alergat la voi, pentru a vă

aduce eu, prima și cea mai îmbucurătoare veste, în ajunul celei mai mari sărbători a neamului nostru românesc. De mâine, din răsăritul soarelui, voi nu veți mai fi robi, jugul vostru, lanțurile voastre apăsătoare și chinuitoare, vor fi sfărâmate pentru totdeauna. Nu veți mai fi bătuti și schinjuți până la sânge, întemnițați și spânzurați de călăii negri ai lui Tisza... Veți fi stăpâni. ...Cetățeni liberi, cu aceleași drepturi și aceleași îndatoriri... Mâine în zorii zilei, în răsărit de soare, armata română va pune stăpânire pe întreaga Țara Oltului... Fiți români! Vrednici ca și altă dată și primiți pe frații voștri, așa cum se cuvine și cum merită, să fie primiți. ...Nu uitați, că sângele soldatului român se varsă pentru voi, pentru desrobirea voastră, cu nemiluita... Dar știu, vă cunoașteți datorita. (Predă facla aprinsă preotului. Face salutul roman) Rămâneți cu bine, fraților... (Dispare pe aceeași ușă pe care a intrat.)

SCENA 7.

Preotul: (tremurându-i facla în mână de bucurie, urmărește din ușă, prin întuneric, ștafeta ce a dispărut ca o nălucă. Făcând semnul crucii, înghe-

nuncheză) ...Doamne, Dumnezeuul mântuirii mele și făcătorule de minuni ...Prea sfinte și Atot-puternice părinte, doar nu mă învrednicești pe mine, netrebnicul, să iau parte la această mare sărbătoare a desrobirii naționale?... Doar nu mă învrednicești pe mine, păcătosul, ca la vârsta de 70 ani, să vărs lacrimi arzânde de bucurie, la căpătâiul bravului și viteazului ostaș român, căzut jertfă acestei mari și sfinte înfăptuiri?... Doamne prea sfinte, călăuzește pașii soldatului român și ocrotește-l cu aripile tale protegiitoare, cerându-i cât mai puține jertfe, căci plătit-au moșii și stămoșii noștri, cu prisosință, tributul. Doamne, fii milostiv cu poporul Tău credincios și bun și dacă vre-odată, în desperarea sa, a fost necuviincios și agresiv față de Măritrea Ta, — iartă-i păcatul, — căci el se va 'ndrepta, regretându-și greșala sa. Doamne, mărire Ție... (Face semnul crucii, tot asemenea ceilalți, afară de notarul. Preotul se ridică.)

Notarul: (apropiindu-se amenințător către preot) În calitatea mea de reprezentant al puterii centrale, te fac atent, că ai deviat de la îndatoririle dumnitale strict religioase, făcând

politică subversivă, trădătoare intereselor patriei al cărei cetățeni suntem încă până astăzi, astfel, că răspunderea ce ți-ai luat asupra dumnitale, este extrem de mare și sancțiunile ce vor urma, foarte grele. (Către primar) Domnule primar, te invit să iai toate măsurile necesare, ca ordinul circular al domnului Solgăbirău, să fie întocmai executat, mâine, în zorii zilei, până ce populația nu iese la câmp. Cine nu se va conforma în tocmăi, va răspunde. Noapte bună... (pleacă)

SCENA 8.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Preotul: Nu ne temem de răspundere, când ne găsim în fața unor înfăptuiri atât de mărețe și mai cu seamă atât de drepte.. (caută loc pentru faclă și după ce o așează într'un vas o pune cu grijă pe masă) Nu ne temem nici de suferințele cu care ne amenință, fie ele ori și cât de grozave, căci precum Mântuitorul nostru, prin suferințele supraomenești, a răscumpărat viața de veți, tot astfel noi, prin suferințe, vom ajunge la liman, la ferticirea noastră, într'o Românie pe veți întregită, frumoasă, măreață și bogată. Povara veacurilor ne-a apăsât mult prea greu umerii

trudiți, ca o amenințare, fie oricât de vje-
lioasă, să ne poată opri avântul nostru sfânt,
împodobit de atâtea ori cu coroane de lauri
însângerate... Nu ne mai îngrozesc nici roata,
nici beciurile cetățit delà Bălgrad, unde au
fost martirizați eroii noștri Horia, Cloșca,
Crișan și apoi marele nostru Avram Iancu,
în chipul cel mai barbar, de către acel
popor, care se pretinde a avea totuși cea
mai înaltă cultură apuseană... Sărmană cul-
tură apuseană!!! ...Noi, și când zic așa,
cred, că sunt în asentimentul tuturor, — știm
cât am suferit în trecut și deci, ști-vom ce
avem de făcut în viitor, pentru ca să scu-
turăm, să sdrobim lanțurile grele, încătușate
de picioarele noastre îmbolnăvite și îmbă-
trânit de povara tiraniei milenare... și,... dacă
nici de data aceasta nu ne-ar succede, vom
urma pilda strămoșului nostru Decebal, scă-
pând de batjocura și vecința umilință...

Primarul: Dom sdrobi totul sau vom
pleri !..

Invățătorul: Domnule Părinte, vă mulțu-
mim de cuvintele atât de însuflețite și vă
asigurăm, că în sufletele noastre nu a în-
cetât nici o clipă să bată conștiința națio-

nală. Însăși notarul, care v'a adresat acele cuvinte de ocară și care, sunt sigur, a făcut-o nu din convingere, ci din ordin, este după cum bine știți și dumneavoastră, destul de bun român și nu cred, că va trăda cele petrecute aici. Numai de n'am fi fost spionați de vre-un evreu din comună, altcum sunt sigur, n'are să se audă nimic. Și acum, fiincă timpul este destul de înaintat, să aranjem totul în vederea zilei de mâine. Eu cu primarul, vom rămâne astă-noapte de veghe, pentru orice eventualitate. Nu-i așa, domnule primar, că te învolesti?

Primarul: Să poate să nu, domnule învățător?...

Învățătorul: ...iar pe domnul părinte, îl rugăm să binevoiască a porunci clopotarului, ca mâine des de dimineață, să tragă clopotele în uzină, astfel, ca în răsăritul soarelui, toată suflarea să fie îmbrăcată în hatnă de sărbătoare, pentru a se face primirea cuvenită fraților noștri...

Primarul: (cătră ajutorul de primar) Trifoane, tu să te duci pe la dobaș, să-i spui c'am poruncit eu, să bată toba mâine când s'o lumina de ziuă,... și să aducă la cunoștință

oamenilor, că toți să îmbrace haina de sărbătoare și când se vor trage clopotele, să se adune la primărie. (Viceprimarul primește ordinul, aprobându-l). (Preotul și Viceprimarul părăsesc cancelaria salutând.)

Preotul și Viceprimarul: Cu bine!...

SCENA 9.

Invățătorul și Primarul (rămași de veghe în cancelaria comunei își caută fiește-care locul de odihnă peste noapte. În sfârșit invățătorul se așează pe dormeză, iar primarul pe scaunul din fața mesei de scris, răzîmându-se de aceasta, după ce a stins lampa. Facla rămâne aprinsă).

Primarul: (ascultând) Auzi, domnule invățător, pe fectorul popii? Ce mai glas!.. E gol părintele la voce... Azi a întârziat cam mult pe la drăguță...

Invățătorul: Ce te doare de ce face altul, birăule?... Or ți-e jele că nu mai poți face la fel?... Las' fectorii-'n pace, ...tu ți-ai trăit traiul, ți-ai mâncat mălaiul... (ascultă amândoi cu atenție la cântăreț, care pe măsură ce se apropie, se aude tot mai tare cântând).

*Oltule, apă haină...
Fără suflet și inimă,*

*Dare-ar bunul Dumnezeu,
Să-ți sece izvorul tău,
Să tree matca ta adâncă,
Doborând stâncă cu stâncă*

*Și din vâltorile tale,
De din sus și de din vale,
S'omor fir cu fir durerea,
Mai amară decât fierea.*

*Căci, plătit-am de-o știu bine,
Cu sânge țâșnit din vine,
Cu lacrimi și cu suspine.
Cu jertfă dumnezească,
Faima noastră strămoșească...*

(Primarul și învățătorul au adormit. Se aude clopotul sunând. Învățătorul doarme dus. Primarul se trezește, își freacă ochii, apoi se duce și îl scutură pe învățător. Acesta se întoarce pe partea cealaltă, somnoros, spunând primarului: „Lasă-mă-n pace“ l...)

Primarul: (scuturându-l din nou pe învățător)
Scoală, domnule învățător, trag clopotele, s'adună oamenii!... Învățătorul sare sus, se freacă la ochi, aleargă afară. Primarul îl urmează)

— Sfârșitul actului întâi —

(Cortina)

ACTUL II.

Acțiunea se petrece în piața comunei.

SCENA 1.

(Săteni și sătence, în haine de sărbătoare, așteaptă nerăbdători sosirea armatei.)

Invățătorul: (către cei din jurul său) În orice moment trebuie să sosească, căci soldatului român îi este imposibil să-l reziste ungurul lăudăros și fățarnic.

Preotul: (aproband) Așa este!... Dar ssst!... Vă rog puțină liniște!... Mi se-mpare c'aud ceva sunete de tobă și goarne... Voi nu le auziți?...

Invățătorul: Iți zurăe urechile de bătrânețe, părinte... Eu nu aud nimic.

Preotul: (indignat) Cum de n'auziți?... Nici dumneata n'auzi, primarule?...

Primarul: (ascultând) Par'că, par'că ceva se aude!... Da... da,... acum se aude bine,... se apropie...

Preotul: (către învățător) Ei, dascăle, îmi pare rău de urechile tale...

Invățătorul: (sărind de bucurie) S'aude,... vin... (se aude goarna și toba din depărtare, la în-

ceput mai încet, apoi pe măsură ce se apropie, tot mai tare. Câțiva figuranți de pe scenă aleargă afară, întru întâmpinare. Se aud pași de marș, apoi urale nesfârșite. Se aruncă flori din afară și pe scenă.)

Ofițerul: (ajungând singur pe scenă) **Companie, ... stai! ... La picior, ... arm' ... Pe loc, repaus!** ... (ofițerul înaintează pe scenă, totasemenea preotul, în fruntea unei delegații, înaintează spre ofițer, prezentând acestuia tradiționala pâine cu sare, în uralele delegației și mulțimei)

Preotul: Din adâncul sufletului meu și din încredințarea pașnicilor cetățeni ai acestei comune, vă spun, Domnule Comandant, un sincer „bine ați venit“! ... Șaptezeci ani de când mă târăi pe scoarța acestui pământ, de când nutrește necontentit aceeași speranță ca și strămoșii noștri, de a ne vedea uniți sub tricolorul mândru, toți românii dela Nistru pân' la Tisa. Pentru toată suflarea prezența armatei române în această comună oropsită și de atâtea-ori încercată, este cea mai mare zi de sărbătoare... De aceea, primiți, vă rugăm, în semn de iubire, omaglu și adâncă supunere, aceste mici daruri, bogății ale naturei, hărăzite de Dumnezeu poporului său credincios și bun... (predă pâinea și sarea așternute pe o salvetă cu motive românești) și vă

rugăm, comunicați Majestății Sale, Marelui și Gloriosului Rege Ferdinand I-ul, că cetățenii acestei comune fruntașe, au primit cu bucurie și însuflețire neșarmurită, să le fie părintele suprem... Jurăm... (cei prezenți repetă „Jurăm“, ridicându-și mâinile drepte sus) credința cea mai desăvârșită, supunerea cea mai oarbă,... Jurăm!... că vom apăra cu prețul sângelui nostru glia strămoșească, scoasă de sub robia străinului sălbatec și barbar, Jurăm,... că vom fi cetățeni loiali, supuși legilor țării în orice împrejurări, fie în timp de pace, fie în timp de războiu. Așa să ne ajute Dumnezeu!...

Ofițerul: Cetățenii... Majestatea Sa Regele... (strigăte entuziaste: Ura, ura!... Trăiască!... și soldatul român... Ura!... Trăiască!...) a făcut și face supremul sacrificiu pentru desrobirea voastră, pentru sfărâmarea definitivă a jugului vostru milenar. Ați suferit atâtea veacuri de-arândul, ați fost schinuiți, arși pe rug, îngropați de vii... Bisertele și școlile voastre au fost dărâmate, copiii voștri, ruși dela sânul mamelor lor, dar toate acestea s'au sfârșit pentru totdeauna, grație tributului vostru, atât de scump plătit și grație vitejiei

soldatulul român... În schimbul acestor mari sacrificii, eroii neamului nu vă cer altceva, decât să fiți cu băgare de seamă la ceea ce au înfăptuit, le ceea ce vă lasă drept moștenire, la această atât de scumpă glie strămoșească... Să o păziți ca pe lumina ochilor voștri, făcând din ea un adevărat rai pământesc... Dar în desmățul vostru, în suprema voastră fericire, să nu uitați nici pe acei ce au pecetluit cu sângele lor clocotind temelia acestei mari clădiri a românismului. Și acum, când sfântul nostru ideal a fost împlinit, avem datoria să înghenunchem și preamărind pe Dumnezeu nostru bun și atotputernic, să ne rugăm. (Din afara scenei se aude comanda: Dreptil... Pentru rugăciune descoperiți!... Cei prezenți înghenunchează, descoperind.)

Preotul (spune „Tatăl Nostru“. După rugăciune se aude iarăși comanda: Acoperiți!... Pe loc, repaus!... Poporul se ridică).

Invățătorul: (către cei din apropierea sa) Acum să mai poștească asupra noastră de erii să ne batjocurească, să ne umilească. De acum vor vedea de ce este capabilă „opinca puturoasă“, „valahul netrebnic“... (către ofițer) Domnule Căpitan, să nu vă mai

opriți până la Budapesta, cuibul durerilor noastre, cetatea ce a fost clădită pe osemintele martirilor noștri și spoită cu sângele copiilor lor... Să o dărâmați din temelie, căci scheletele eroilor noștri, nu mai pot suporta povara ei... Să sfărâmați odată pentru totdeauna: insinuarea, minciuna, batjocura ce ni s'a aruncat veșnic în nas, că românul nu poate exista ca națiune independentă, fiind un popor vagabond, incult și laș. Să-l convingeți prin armele voastre de foc, că suntem într'adevăr urmașii demni ai lui Traian și Decebal...

Ofițerul: Vă asigurăm, domnule învățător, că dorințele dumneavoastră vor fi îndeplinite în viitorul apropiat... (Ese prin fundul scenei și comandă) Drept!... Armele'n piramidă!... La horă, băeți!... (Ofițerul cu doi soldați reapar pe scenă și împreună cu învățătorul, preotul, țărani și țărance, încep hora mare, intonând „hora unirei“.)

Preotul: (oprindu-se brusc și eșind din horă, privește lung și speriat într'o direcție, strigând) Spionul!... Spionul!... (hora încetează).

Ofițerul: La arme!... (ese prin fund, urmat de soldați. Preotul, învățătorul și primarul deasemenea urmăresc pe spion; pe scenă mai rămân trei țărance)

SCENA 3.

Țăranca I-a: (către celelalte) Ce drăguți și chipeși sunt soldații români,... ca niște brazi înalți și mândri... Mai cu seamă acela din frunte... Ai văzut, surată dragă, ce mai ochi?... Ce copii de lele!... Hei,... să mai fiu odată fată ca voi, ași ști ce să-mi aleg. Nu m'ași mai mulțumi cu orice buturugă... Dintr'ăștia să v'alegeți voi,... d'aci aveți barăm ce alege... Ce mândră a-și mai chiulii în joc cu un fecior ca acela oacheș:

Badea meu înalt ca brădu,

Lovește cu capu pragu,

Sare de n'atinge gardu

Și bagă-n groază tot satu, hop, hop.

Tu ce stai așa sfântă Ani'?... doar nu văd eu că-ți lasă gura apă după el!?... Ori fie rușine să dai pe față ce ai pe inimă?... la nu te mai fă!.. Dar,.. uitați-vă suratelor dragi, l-au și prins pe spionu ăla,... și uite cum l-aduc, legat în lanțuri și-l bat soldații, că nu vrea să meargă. Oare ce o fi făcut „spionu“ acela? O fi furat ceva?...

Țăranca II-a: (privind lung într'acolo)

Doamne,... parcă-l cunosc, Nu-l jidovenciu!

Herman, ăla cu bolțița din drum?... Ăla n'a furat, nu, nu se poate, doar îi bogat...

Țăranca l-a: Ăla-l zău!... Și vai cum îi mai bat cu „gârbaciul“... Săracul Herman!... Hai deți suratelor să mergem, nu-l mai pot vedea așa chinuit și parcă chiar atei l-aduc... (Femeile părăsesc grăbite scena.)

SCENA 4.

(Intră spionul cu mâinile încătușate într'un lanț, urmat de un soldat și sergentul. La intrarea pe scenă, soldatul îi aplică o lovitură cu tușul armei. Sergentul ține în mâna stângă un binoclu, un revolver și ceva acfe.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sergentul: Hahamu-le!... Lipitoare spurcată și fără de lege!... Nu ți-a fost de ajuns să storeci vraga bietului românaș?.. Mai faci și pe spionul?... De data asta ți-a luat Dumnezeu mila, șarpe!...

SCENA 5.

(Sosește ofițerul, însoțit de preotul, învățătorul și primarul.)

Sergentul: (luând poziția, deasemenea soldatul). S' trăiți, domnule Căpitan!... acesta-i spionul... (arată cu mâna spre el) L-am prins într'o grădină, tocmai când arunca într'o

scorbură aceste documente, binoclul și acest revolver... (le predă ofițerului) La început a încercat să opună rezistență, pregătindu-se să tragă asupra noastră, dar văzându-se încolțit din toate părțile, s'a predat. Ordonafi, ce avem de făcut cu el!...

Ofițerul: (răsfoțește actele, apoi privind-l cu încredințare pe spion) Canale!... (se repede asupra lui, spre a-l lovi).

Spionul: Iertare, domnule Comandant, iertare!... Aveți milă!... Sunt nevinovat!... Am fost unealta lor fără voia mea!... Fie-vă milă!... (se apropie, târându-se în ghenunchi către ofițer, cu mâinile rugătoare. Ofițerul, îl lovește cu piciorul, răsturnându-l.)

Ofițerul: Piel din fața mea, Satano!... Mai ai curajul să te apropii de mine, să-mi ceri iertare?... Bani nu-mi oferi?... Dîperă!... Te întreb scurt și să-mi răspunzi la fel, a nu fi nevoie să scot din tine răspunsul cu metoda mea specială... În fața suficientelor dovezi, recunoști c'ai făcut spionaj în favoarea dușmanilor noștri?...

Spionul: Da, recunosc,... dar vă rog iertare!... Vă voi destăinui multe lucruri importante pentru dumneavoastră, pentru armata română...

Ofițerul: N'am nevoie de informațiunile tale!... Cu cine erai în legătură de spionaj?...

Spionul: Aceasta, precum multe altele, vi le voi destăinui, dacă mă ierți domnule Comandant...

Ofițerul: Haide, răspunde viperă, la ce te-'ntreb, de nu mă bag prin tine!... (se scoate sabia și se repede asupra lui.)

Spionul: (se trage înapoi) Nu... Nu-mi voi trăda camarazii și apoi totuși să fiu împușcat... Vă rog de iertare și voi spune totul...

Ofițerul: Sergent!... Aplică-i interogatorul făcător de minuni!

Sergentul: (îi cârpește câteva cu arma) Răspunde la ce te întreabă domnul Căpitan, șarpe, de nu sânge te fac!...

Spionul: (Svârcolindu-se și văitându-se) „Ay We“!... Aveți milă,... spun totul!... Unui camarad de peste Olt îi predam eu toate informațiunile, tot materialul,... Deuts îl cheamă!.. Il găsiți acolo la pod,... m'așteaptă la ora 12 cu informațiunile,... el știe multe,... mult mai multe!... Dar acum aveți milă, v'am spus totul... sloboziți-mă... Vă voi fi de folos...

Ofițerul: (după ce a aruncat o nouă privire asupra documentelor spionului) Falș!.. Minciună!..

Constat, că toată mărturisirea ta este o invenție, este o încercare de a mă induce în eroare sau poate de a mă împinge într'o cursă... Acum îți sdrobesc capul!... (se repede asupra lui, lovindu-l cu piciorul. Către sergent) Luați-l și isprăviți cu el!... Păcat să ne mai pierdem timpul... Apoi îmi dați raportul!... M'ați înțeles?...

Sergentul: Da, s'trăiți,... domnule Căpitan!... (face semn soldatului, să-l ia. Către spion, brutalizându-l). Hai!... Pleacă să-ți facem apa!...

Spionul: (târându-se către ofițer) Domnule Căpitan, voi mărturisi totul, voi spune adevărul... Aveți milă!... Iertare!... Domnule Căpitan!... (Să târâie către ofițer, soldații îl prind, târându-l afară. Se aud câteva detunături de armă)

— Sfârșitul actului al doilea —

(Cortina)

ACTUL III.

Acțiunea se petrece în oficiul preturei, apoi în piața comunei.

SCENA 1.

Primpretorul: (fredonând un marș patriotic maghiar, intră în birou) În curând se împlinesc doi ani dela îngrozitoarea luptă dată între

Carpați și Olt, pe câmpia Sărata—Porumbacu, unde am avut nu mai puțin de o mie de morți și peste cinci mii de răniți... Grozavă bătaie!... Bandiți ordinari, valahi netrebnic!... Dar au plătit-o și ei scump cruzimea lor... ha, ha, ha.. (râde sarcastic) Tăcere, (Se așează la masa de scris gânditor, apoi sună la telefon, ridică receptorul și vorbește) Hallo!... hallo!... Dă rog secția de jandarmi!... Șeful secției?... Aici Primpretorul Bathori. Bună ziua. Domnule Șef al Secției, cred că știi și dumneata, -- în curând se împlinesc doi ani de zile dela ciocnirea armatelor noastre cu hoardele valahe, pe câmpia dela Porumbacu și cum acea luptă a făcut ca pământul și apele Oltului să ne înghită de vii atâția bravi ostași, am hotărât ca ziua de 8 Septembrie să fie zi de doliu național pentru întreaga suflare din plasa mea atât de încercată, să fie ziua eroilor căzuți în acea luptă. Drept aceea ordon ca toate posturile de jandarmi să-și trimită trei sferturi din efectiv la parastasul ce se va oficia la fața locului, în cimitirul eroilor dela Porumbacu, de către un sobor de preoți. Dumneavoastră personal veți pregăti toate cele necesare, acolo. Să faceți

cimitirul oglinďă. De rest mă voi îngriji eu. Dumneavoastră veți mai avea grijă, ca poporul să ia parte la această tristă solemnitate în număr cât mai mare și să vegheți asupra ordinii. Dacă valahii se îndărătnicesc, ezitând a lua parte, îi veți mânia ca pe vitele, biciuindu-i, singurul tratament eficient. De-altfel, am să dispun în scris tuturor notarilor și primarilor în acelaș sens și dacă nu se vor conforma, vor vedea și trăi răzbunarea sângelui celor o mie de soldați maghiari morți în lupta pentru apărarea acestui ținut, pentru apărarea sfintei noastre monarhii. Adecă ne-am înțeles? Bine. Mulțumesc. (Așează receptorul, ia hârtie și serie) Așa!... (Aprinde o țigare, se plimbă de două ori în sus și în jos prin birou, apoi își ia pălăria, bastonul și pleacă.)

SCENA 2.

Cameristul: (intră în birou cu fărâjul și mătura în mână, iar în buzunarul hainei cu o sticlă de un litru, legănându-se pe picioare de beat). (Sughită). Ia... iar mă pomenește crâșmăreasa... Nu... nu poate trăi... (sughită) ...fără mine... (sughită) Vezi, că am dreptate?... Doar eu, încă nu-s nimeni,.. hei,.. în satul ăsta'... Când nu-i act

domnul Solgăbtrău... cine-i mai mare?... (sughită) Nu-i Pișta baci?... Ha?... Cine zice că nu?... (sughită iarăși) Fără mine, hei,... ce ar face cancelaria asta?... Ar fi numai mucuri, o murdărie (sughită) și o fumărie, ca-ntr'un cort de țigani (mătură prin birou cu ușile și ferestrele închise, adunând murdăria în mijlocul scenei și obea după aceasta deschide ușa și fereastra) Și-apoi fetele ăle mai frumoase din sat... ha, ha, ha... (râde prosteste) cu cine și-ar petrece?... (sughită) Cine le-ar mai peți pe toate,... și să rămâie tot flăcău ca mine?... Dar dumneata ce zici, doamnă Mătură?... Hai?... Așa, că mă iubești? Dacă mă iubești,... să știi, că mă'nșor cu tine... Drei să fii nevasta mea?... Hai?... Nu zici nimic?... (sughită) Asta-nseamnă că mă iubești, ha.. ha.. ha... Atunci hai să facem repede nunta!... Eu am ce ne trebuie la ia... lat-o aci... (scoate sticla din buzunar și bea, trăgând una bună, apoi toarnă și pe coada măturei) Bea și tu, nevăstufo, doar de-acu'nainte tot amândoi om trage chinu... Hei, nu-i nimica... Ne ajunge la amândoi... Dar tu pareă aveai și un copil, surată dragă... Unde-i?... (caută în jurul său) la zâi,.. să vie-n coa',... să se ospăteze ici cu noi... Hmm!... lată-l, și pe dumnealul,.. s'a rușinat și s'a ascuns în colț..

Hei, copilul tatti,.. vino-neoa, la ospăţ!...
 (il ridică din colţ) la şi bea!.. lo-s tat't-o...
 (toarnă din sticlă, pe fărâj) De azi încolo... eu 't
 port grija... Eu-s... tat't-o!... (cântă)

*Fărăjul şi mătura,
 Copil şi nevasta mea,
 Dar nici sticla n'o uit eu,
 Nici pe crăşmăriţa, zeu...
 Cât oi trăi eu...*

(Aruncă mătura şi fărâjul pe uşa din stânga, apoi trage eu patimă din sticlă, deşertându-o până-n fund.)

SCENA 3.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Primpretorul: (intră tocmă în momentul când cameristul soarbe ultimile picături de pe fundul sticlei, se repede la el, îi smulge sticla din mână şi o aruncă pe fereastră) Nenorocitu-le,.. prăpăditu-le,.. iar te-ai îmbătat ca un pore!...

Cameristul: (clătinându-se pe picioare) Nu... nu.. m'am îmbătat... Am băut,.. numai două trei înghişturi, dom... domnu Solgăbiraşu,.. dar ce-i bun,.. îi bun,.. şi gata!...

Primpretorul: Ticeălosu-le!... Dar ăsta, ce-i aci?... (arată spre gunoiul strâns la un loc în mijlocul biroului) Asta vrea să fie curăţenie?... Ce ai făcut de când am plecat şi până

acum?... Te rup în bătăi și pe urmă te concediez,... bețivanu-le!... Ai să mori de foame!...

Cameristul: Te rog iartă-mă acum, odat... dom... domnu Solgăbirău că... nu mai beau,.. zău nu mai beau...

Primpretorul: De câte ori ai spus aceasta, mizerabilu-le!... Nu te mai tert, ești incorigibil!... Trebuie să-ți tragi pedeapsa, să te'nvești minte...

Cameristul: Mă... mă rog ori-ce pedeapsă (plânge) dom... domnu Solgăbirău,... numai de nevăstuța mea scumpă și copilul meu să nu mă desparți,... că-s al dracului fără ei, zic zău,... (plânge) nu pot trăi fără ei,... dar nici ei nu știu ce or face fără mine...

Primpretorul: Cum?... Tu ești căsătorit?... Și ai și un copil, — nenorocitu-le!... Cu cine?... Te știam doar burlac...

Cameristul: Bine ar fi,... dar nu mai sunt!... (plânge) Am o nevastă și un copil, cari țin la mine ca râia!... Sunt tot în urma mea... Ș'acum cred, că mă pândesc la ușă... Li-l rușine de dumneavoastră,... altecum ar fi tăbărât de mult în birou...

Primpretorul: (s'așează la masa de scris, își anină ochelarii și apoi răscolește printre hârtii) De

ce le-ar fi ruşine?... Chiar din contră, ar fi trebuit să-mi spui... Chiamă-i în lăuntru...

Cameristul: (plângând earaghios) Acuş!... Dar vă rog să nu le spuneţi, că m'aţi concediat!... (plânge)

Primpretorul: Dacă eşti familist, te iert,... dar să-ţi bagi minţile în cap... M'ai înţeles?...

Cameristul: Da,... să trăiţi!...

Primpretorul: Ei bine,.. să-i văd!...

SCENA 4.

Cameristul: (iese prin uşa din stânga şi imediat reapare cu mătura într'o mână şi fărâjul în cealaltă. În timp ce primpretorul răsfoieşte printre hârtii, vorbeşte aparte către mătură şi fărâj) Faceţi compliment la domnu Solgăbtrău!... (către Primpretorul) Present familia... (arată mătura) Nevasta... (arată fărâjul) Copilul... (Le strânge în braţe) Dragii mei...

Primpretorul: (la ultimele cuvinte ale cameristului ridică ochii şi văzându-se păcălit, foarte furios, se ridică, se repede la el, îi aplică o lovitură cu picioru, dându-l pe uşe afară) Afară!... Ticălosu-le, beţivanu-le,... afară!.. Să nu-ţi mai pui pictorul aci, până ce nu te vei trezi!...

M'at înfeles?... lți rup picioarele!... (Se plimbă agitat, apoi se așează la masa de scris. Răsfoiește enervat printre hârtii. Bătăi în ușă) Întră!..

SCENA 5.

Cameristul: (intră) A sosit poșta, domnule Solgăbîrău!..

Primpretorul: Ad-o-neoa!... (cameristul predă poșta, apoi iese. Primpretorul cercetează importanța plicurilor după exterior, oprindu-se la unul particular) Scrisul acesta îmi pare cunoscut... De unde oare?... Ingrozitor!... Un plic din România cu efigia Regelui Ferdinand. Cine-mi poate scrie? Nu cunosc pe nimeni acolo. Să fie vre-o greșală? Dar nu-il... Mie personal îmi este adresată... (Desface plicul și citește conținutul scrisoarei) Domnule Báthory!... Sunt informat că mi-ați arestat copilul și că, eu deasemenea sunt urmărit de pribeii duminitale... Te sfătuiesc, să faci tot posibilul și chiar imposibilul, ca atât copilul meu, cât și celalalt arestat, să fie imediat puși pe picior liber, contrar răzburarea noastră va fi neîndurătoare... Mai grozavă decum v'ați putea-o închipui... Acei copii sunt nevinoși!..

Veți zice, cum nevinovați, dacă au fost prinși asupra faptului, dacă singuri au mărturisit trădarea lor?... Totuși, sunt nevinovați, cu toate gravele acuze ce le-ați aruncat.. De ce?... Pentru că, ei având o vârstă atât de fragedă, în entuziasmul lor copilăresc, credeau poate cea mai mare bravură posibilă, să iasă în calea patrulelor, fie româniști, fie maghiare, fără vre-un anumit scop. Dumneata cu pribeii dumnitale, în regretabila-vă inconștiență și necalculând groaznicile urmări, i-ați acuzat pe acești copii de înaltă trădare și spionaj, fie ca să răzbunați pe spionul vostru, fie din ură și răzbunare pentru faptele noastre, ale părinților lor. Fiți prudenți și băgați bine de seamă ce voiți să faceți, căci timpul răzbunării noastre este atât de apropiat... Preotul X. (foarte energic, rupe scrisoarea în bucăți și o aruncă) Banditul!.. Mat are curaj să amenințe. Dacă-l atât de curajos, să poștească să iasă din ascunzătoare. Să poștească ca să-și salveze odrasla. (Își ia bastonul și pălăria să plece, dar tocmai în ușa biroului să întâlnește față-n față cu cârciumarul Sami.)

SCENA 6.

Primpretorul: Ah!... Bună ziua Sămi baci, bună ziua!... Ce bucurie, ce plăcere, că te mai rătăcești câte odată și pe la biroul meu... Te rog, ia loc și spune-mi rostul vizitei duminicale neașteptate, care presupun, este în legătură cu vre-o noutate de ordin politic, dar în orice caz trebuie să fie interesantă,... chiar dacă ar fi și numai de ordin negustoresc...

Ovreurul: Aber wass!?... Ceva serios,... foarte serios!... Am venit să-ți spun ce se zvonește la oraș, di unde am sosit taman adineaure. Iste civa îngrozitor!... Si spune, că niște indivizi nedescoperiți încă, îndrumă poporul la răscoală contra autorităților, voinđ se te cu asalt inchisorile inde au fost incarcirați tredetorii, pentru ai ilibera. „Ay ne“!... Ce grozevie!... Eu nu cred ke li va riuși acest plan criminal, keci garnizoana este dija fixită di soldați, cari di cari mai viteze și mai disciplinate,... numai evrei și unguri. Garnizoana comandantul, iste de-asiminea un om hoterit și viteaz... li cunosc dija in pirsoane... Am avut cu iel afaceri co-

merțiale... Un om di afățeri ca el, mai rar gesești... „Auch eine von insere“... Dar fie ei o fi, mie nu te frike di el... am ieu armile mele, cari nici-odate nu de greșă... M'am îngrijit se am în pîvnîțe, tot ce-mi tribuite pintru aperature me pirsonale... Cu bombile mele,... odat' îi dau gata... Numai Rașila me de n'ar fi,... are se si prepedaske di groaze...

Primpretorul: (râzând) Glume Sâmi bacii... Glume, bine reușite... Nu te-ai mai lăsat de ele nici la bătrânețe,.. dar te prind bine. Notez că dacă altelneva și-ar permite astfel de glume, numai decât l-aș aresta.

Ovreur: Zic zeu, ke nu glumesc, dom-nule Solgebireu, spun numai ce am auzit la oraș...

Primpretorul: Eu, așa ceva nici nu pot să-mi închipui... Ar fi vai și amar de cei răsvrățiți... Incă în prima zi ar fi răscoala lor înăbușită și apoi ce ar urma... In toată comuna valachă, s'ar ridica 2—3 furei, pentru acei nesocotîți. Dar mă-ntreb, cine ar fi acela cari ar mai cuteza să se răscoale asupra noastră, când conducătorii lor, și chiar și cei bănuți numai de trădare, zac

în temnițele umezi și întunecoase, ferecați și strașnic păziti?... Nici cel mai puțin suspecti, nu au scăpat vederilor noastre, cât despre cei cu vină mai mare aceștia au o sumară judecată, au fost și executați... Nu... nu... nu se poate!... o glumă reușită, atâta tot...

Ovreur: Iehova te audă!... Ah da ira se uit... Am dat o declarație jandarmilor din spre fletorul popii și un pretin al seu, pi cari li știu dija, sigur ke au spionat pintru rumuni, iam vezut chind keleri sau îndriptat spri pedure, atunci chind armatiile dușmane ira înaintat pine-n satul vecin... Aciștia, ar tribul dija spinzurate sau impușcate, fere nici o judecate...

Primpretorul: Știu Sâmi bac!... Dosarul e la mine. Iți mulțumesc de serviciul ce ne ai făcut. Vei binemerita dela patrie,.. și n-ai nici o teamă,... le facem noi apa... Deja au și fost transportați la închisoarea militară, de unde puțin scapă teferi...

Ovreur: (râde sareastic) Ochi pintru ochi,... dinte pintru dinte.. Așa dar plec liniștit, se încurajez și pi Rașila me...

Primpretorul: Poți dormi liniștit Sâmi baci, nu se întâmplă nimic.

Ovreul: „Alázatos szolgája“ l... (întinde mâna primpretorului.)

Primpretorul: Așteaptă-mă, plec și eu să mi se facă aci curățenie. (Iși ia bastonul și pălăria) Pista!... Pista!!!

SCENA 7.

Cameristul: Ordonafi!...

Primpretorul: Te-ai mai trezit?... la să te apuci să-mi faci biroul oglindă!... M'ai înțeles?... Să nu'ndrăznești să mai faci ce ai făcut, că te svântur de aci!... (părăsește biroul dimpreună cu evreul.)

SCENA 8.

Cameristul: (izbindu-și tocurile militărește) Am înțeles, domnule Solgăbtrău l... (Cameristul își aduce mătura și fârajul, se apucă de măturat, apoi șterge praful. După ce închide ferestrele, apar doi inși maseafi, îl prind pe camerist, îl aștern la pământ, legându-l și punându-i o batistă în gură pentru a nu putea striga, apoi răscolese actele de pe birou și din sertarele mesei și după ce au luat cu ei un teanc de acte, precum și cifrul (secret) pleacă, unul din ei mai

aplicând o lovitură de picior cameristului. Cameristul se sbate pânăce reușește a se deslega și apoi aleargă strigând) Ajutor!... Ajutor!... Bandiții!...

SCENA 9.

Cameristul: (Se înapoiază cu doi jandarmi înarmați, cărora le povestește pățania) După ce a plecat domnul Solgăbirău cu Sămi baci, m'am apucat să fac curățenie și când am gătat, am închis ferestrele și ușa,... deodată au tăbărât asupra mea doi indivizi mascați ca niște harapi, m'au trântit la pământ, m'au legat fedeleș și mi-au vârât în gură o cârpă, ca să nu pot striga după ajutor... După aceea au răscolit toate hârtiile de pe masa de scris, au spart fioacele și am văzut, că ar fi scos ceva de acolo, dar ce nu știu. Eu m'am sbătut, dar n'am putut să mă desleg decât după ce ș'au făcut mendrele și au plecat... Unul dintre ei, la plecare, mi-a mai dat una de adio, ce și acum o mai simt încă,... aci... (arată locul unde a fost lovit cu piciorul) Uite!... cu aceasta m'au legat,... și cu aceasta mi-au astupat gura,... bandiții!...

Jandarmul 1.: (luându-i din mână uneltele cu care a fost legat) Adă-le aci! Astea s corpuri

deltete... După ele vom afla și pune mâna pe criminali...

SCENA 10.

Primpretorul: (însăimântat, întră găfăind) Ce-l, ce s'a întâmplat aci?...

Jandarmul I.: Probabil un furt, domnule Solgăbirău!... Vă rog cercetați ce vă lipsește din sertare și de pe masă, ca să putem începe imediat cercetările. Cred că bani n'au avut în masă... Nădăjduese să pot pune mâna pe ei, înainte de a-și pierde urma...

Primpretorul: (răscolește actele de pe masă, apoi în sertare) Mi-a dispărut dosarul cu cercetările în contra trădătorilor, ce mi-a fost trimis de Direcțiunea Inchtisorilor militare spre complectare... (continuând să caute) dar vai! asta n'ar fi nimic,... mi-au furat însă și cifrul... Cifrul... (leșină căzând în scaun).

Jandarmul I.: (către camerist) Apă!... lute, apă!... (prinde pe primpretorul, scuturându-l din răsputeri) Domnule Primpretor,.. Domnule, Primpretor!... (cameristul aduce o cană cu apă și îl stropește pe față.)

Primpretorul: (revenindu-și) Lăsați-mă, plecați imediat în urmărirea lor!...

Jandarmul: La ordinul Dumneavoastră
Domnule Primpretor!... (pleacă dimpreună cu
cameristul.)

SCENA 11.

Primpretorul (singur): Ce-mi spunea Sami
baci, pare totuși a nu fi glumă... Se preci-
pită lucrurile, așa cum nici n'ași fi crezut!...
Dar vai lor!.. (seoate și-și încercă revolverul):
Mă voi face în persoană călăul, căruia îi
vor plăti cu viața. Sunt gata de luptă... Ora
fatală îi se apropie... Trebuie să distrugem
tot putregalul acesta!

— Cortina. —

SCENA 12.

(Se schimbă decorul. Scena reprezintă iarăși piața
comunei în zorii zilei. Dangățul clopotelor, răsună
frenetic într'o uzună. Se aude murmurul tot mai apro-
piat și mai agitat al populației răzvrățite, întrerupt din
când în când de câte o detunătură de armă. Deodată
murmurul și detunăturile se întrerup, auzindu-se doar
vocea tremurândă a preotului comunei.)

Preotul: Copiii noștri au fost condamnați
la închisoare pe viață... și mulți alți eroi ai
neamului la spânzurătoare, ei fiind și exe-

cutați... Puteți voi, fraților, să priviți această tragedie a voastră, a românismului întreg, fără nepăsare, fără să vă doară, fără să răzbunați pe fiii voștri?...

Poporul (răspunde): Nu!... Nici odată!...

Preotul: Atunci, cu mine înainte!... Mai bine să murim cu toții! Distrugeți tot ce vă stă în cale!... Distrugeți barbarismul, ce de secole vă stăpânește prin silnicie și crimă!... Distrugeți închisorile și eliberați pe părinții și fiii voștri nevinovați!... (Preotul înconjurat de poporul răzvrătit, înarmat cu securi, coase și arme, înaintează pe scenă.) Dar mai întâi de toate, trebuie să punem mâna pe cel vinovați de prigoana, de suferințele noastre, de schinguirea și încarcerarea fiilor noștri, pe cel ce se chiamă „Dumnezeul valachilor“ și apoi pe fariseul imperciunat, pe Iuda, care ca și strămoșul său, vânzătorul lui Hristos, ne-a vândut pentru câțiva arginți. Am aici întregul dosar cu hârtiile despre cercetările făcute după înapoierea lor din refugiu, printre cari și declarația imperciunatului. Grăbiți-vă, puneți mâna pe el și-l aduceți încoace, să le pregătim pedeapsa meritată... (Câțiva bărbați ageri, pleacă în căutarea lor.) O patrulă pu-

ternică și bine înarmată să afină calea jandarmilor, ce ar putea în orice moment să sosească de peste Olt, în ajutorul jandarmilor desarmați și ținuți prizonieri în cazarma lor... Fiiți bravi și viteji, căci această luptă ne pecetluiește soarta viitoare... De ea depinde totul, mândria noastră, moșia noastră, legea și viața noastră!...

SCENA 13.

(Pe neașteptate, sosese în uralele mulțimei, cei doi condamnați, feciorul popii și prietenul său, murdari, sărențoși și amărăți.)

Preotul (își îmbrățișează mai întâi odrasla, plângând și tremurând de bucurie, apoi pe prietenul și frate de suferințe al acestuia): **Dumnezeule, Doamne, mi l-ai redat!...** (li îmbrățișează pe amândoi deodată.)

SCENA 14.

(Sosese jăranii plecați în căutarea celor doi dușmani și trădători, aducând doi pe unul și doi pe celalalt. Se oprese cu ei în fața preotului.)

Primpretorul: (Dazându-se față 'n față cu preotul și cei doi condamnați liberi) ...**Știu ce mă așteaptă!**... (cu o mișcare bruscă, scoate revol-

verul ascuns în mâneca hainei și 'ndreptându-și-l spre cap, trage). (Feciorii îl prind de mâni îngroziiți. Prim-pretorul se elafină, apoi se prăbușește la pământ.)

Evreul (folosindu-se de acest moment de panică încearcă să fugă, dar este prins.)

Preotul: Legați-l, că vă scapă canalia... (tăcere): ... Și acum priviți (arată spre răsărit): a răsărit soarele dreptății și pentru noi,... de data aceasta pentru totdeauna, căci auziți, goarneau sună (se aud goarneau în depărtare). Armata noastră salvatoare și veșnic ocrotitoare a sosit... Bucurați-vă și mulțumiți domnului, că suferințele voastre au fost astfel răsplătite... Iar eu,... după ce m'am achitat cu modestie, de îndatoririle mele pământești, în cele aproape șaptezeci și două de primăveri, obosit de povara lor, cer atotputernicului Dumnezeu, milă, îndurare și iertarea păcatelor mele netrebnice,... și... și acum slobozește... stăpâne... pe robul Tău,... căci văzură ochii mei, mântuirea neamului... (se elafină, fiul său, ajutat de celalalt erou, îl prind și-l transportă de pe scenă.)

BIBL. UNIV. CLUJ Cortina. —

Sfârșit.

5494 19. XII. 1936

EXEMPLAR LIBRĂRII

Datorințele bunului român.

I. Ce este Asociațiunea „Astra“ ?

Este cea mai mare și cea mai veche societate românească din Ardeal, pentru răspândirea culturii în sânul poporului român.

II. Ce a făcut și va face Asociațiunea ?

1. A ajutat în timpuri grele, cu *burse*, tinerii români la învățătură de carte și de meserii. — 2. A înființat o *bibliotecă centrală* în Sibiu. — 3. A înființat un *Muzeu* minunat, cuprinzând mai ales lucruri făcute de harnicele țărânce române, dar și alte celea. — 4. A ținut zeci de mii de *conferențe* populare la sate și la orașe. — 5. A înființat *cursuri pentru analfabeți* (neștiutorii de carte). — 6. A înființat *bănci populare și cooperative*. — 7. A tipărit, în zeci și zeci de mii de exemplare, *cărți de învățătură și petrecere pentru popor*. — 8. Tipărește revista „*Transilvania*“. — 9. A înființat *despărțăminte, cercuri culturale, biblioteci populare* la sate. — 10. A ajutat construirea de *Case naționale*. — 11. Ajută tipărirea unei biblioteci pentru cărturarii cu școală mai mare (de către Secțiile „Astrei“ din Cluj).

III. Ce trebuie să facă orice Român bun ?

1. Să se *înregistreze membru* la Asociațiune (membru fondator 1000 Lei, membru pe viață 500 Lei, membrii activi 50 Lei). — 2. Cărturarii cu știință de carte mai multă să aboneze revista „*Transilvania*“ și să cumpere cărțile tipărite de Secțiile „Astrei“. Aceștia, și apoi lumea dela sate să cumpere broșurile din Biblioteca populară a „Asociațiunii“, (fiecare coală de tipar de 16 pag. 1 Leu, 50 coale cu 800 pag. 50 Lei).

Să iubiți Asociațiunea „Astra” — cetitori
români ai acestei cărți!

Dacă iubiți Asociațiunea aceasta, să știți
că lucrați pentru propășirea noastră, a tu-
turora!

„Astra” vrea o țărănime sănătoasă, de-
șteaptă, vrednică, cu gospodării înfloritoare,
cu încrederea într'un viitor strălucit.

Calea „Astrei” duce spre mântuire!

Ultimele numere ale „Bibliotecii popo-
rale” sunt următoarele:

Nr. 219. *Povestiri istorice*. Din trecutul
românesc al Clujului, de Ion Filimon.

Nr. 220. *Munți, animale și pământ*, de
Ioan Pop-Reteganul.

Nr. 221. *Cântece oltenești*, adunate de
N. I. Dumitrașcu.

Nr. 222. „*Stâlpii satului*”, teatru sătesc
în 3 acte de Petrea Dascălul.

Nr. 223. *Calendarul pentru popor al Aso-
cياțiunii pe a. 1936*, întocmit de Horia Petra-
Petrescu.

Nr. 224. *Moartea lui Asan*, povestire isto-
rică de Ioan Al. Lăpedatu.

Nr. 225. *Amor și răzbunare*, povestiri isto-
rice de Ioan A. Lăpedatu.

Nr. 226—228. *Șoimii Carpaților*, (Ideo-
logie — organizare — metode). de Prof. Dr.
I. Hațieganu.

Nr. 229—233. *Boli, Leacuri și Plante de
leac* de Dr. George Bujorean.